

УДК 637.5

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ПТИЦІ

Левчук Н.І., канд. екон. наук, доцент

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Київ

*Акцентовано увагу на аспектах виробництва м'яса птиці в Україні.**The attention is focused on aspects of manufacture of fowl in Ukraine.*

Ключові слова: виробництво, інвестиції, ринок, м'ясо птиці.

Раціон харчування українця незбалансований за видами продуктів. Споживання деяких продуктів харчування, як хліба, картоплі, цукру фактично перевищує науково-обґрунтовані норми. Нижче рекомендованої норми знаходиться споживання м'яса та м'ясопродуктів, молока та молочних продуктів, овочів, баштанних, фруктів та ягід. Близькі до норми показники споживання риби, рибопродуктів та олії. За цих умов особливого значення набуває зростання задоволення фізіологічних потреб людини споживати якісну агропродовольчу продукцію.

Хоча споживання деяких продуктів значно нижче за норми споживання, в останні роки спостерігається щорічне зростання їх споживання [1]. Найбільше занепокоєння викликає споживання населенням України м'яса та м'ясопродуктів, яке у 2007 р. становило 5,1 кг на одну особу в місяць проти 4,7 кг у 2006 р. за рекомендованої норми споживання близько 6,7 кг на місяць.

В умовах переходу до ринкових відносин тваринництво України, як і вся м'ясна галузь опинилось на межі виживання. Це вплинуло на різке скорочення поголів'я худоби, зменшення виробництва м'яса і м'ясопродуктів, старіння матеріально-технічної бази, порушення інфраструктури і ринків збуту м'яса, посилення конкуренції з боку іноземного виробництва м'яса і м'ясопродуктів тощо.

Дефіцит м'яса в 2005 р. за експертними оцінками становив більше 500 тис. тонн. При цьому кардинально змінилась і структура вирощування худоби та птиці, нині більша частина вирощується у господарствах населення.

Криза в тваринництві негативно вплинула на роботу підприємств м'ясної промисловості. Більшість великих підприємств зупинили своє виробництво, частина завантажена на 15-40 % від виробничих потужностей. В той же час існує близько 2,5 тис. малих цехів, продукція яких не завжди відповідає технічним нормам. У структурі світового виробництва всіх видів м'яса, м'ясо птиці займає друге місце (приблизно 29 %), на першому місці – свинина (39 %), далі йде яловичина, баранина та інші види м'яса.

Поряд з іншими причинами, дефіцит кормів, зростання цін привели до зростання собівартості виробництва продукції тваринництва і зниження рентабельності виробництва худоби, і як наслідок – скорочення поголів'я худоби [2]. У 2000 р. показники рентабельності в цілому по Україні становили приблизно 44-42 % щодо вирощування ВРХ та свиней і – 33,2 % в птахівництві. У 1990 р. відповідно +20,6 %, +20,7 % і +17 %.

В таблиці 1 подаємо відомості рентабельності сільськогосподарського виробництва м'яса протягом 1990-2008 рр. Як бачимо з (табл. 1) за останні роки рентабельність виробництва м'яса ВРХ, свиней, овець та кіз має показник зі знаком мінус. Лише рентабельність з виробництва м'яса птиці в 2003, 2004, 2005, 2006 р. має знак плюс.

Таблиця 1 – Рентабельність сільськогосподарського виробництва *, %

	продукція тваринництва**	м'ясо великої рогатої худоби	м'ясо свиней	м'ясо овець та кіз	м'ясо птиці
1990	22,2	20,6	20,7	2,3	17,0
2000	-33,8	-42,3	-44,3	-46,4	-33,2
2001	-6,6	-21,4	-7,2	-24,9	-1,7
2002	-19,8	-40,5	-16,9	-26,7	-1,1
2003	-18,8	-44,3	-33,0	-37,8	11,0
2004	-11,3	-33,8	-14,4	-44,3	3,8
2005	5,0	-25,0	14,9	-32,1	24,9
2006	-11,0	-38,4	-9,2	-34,3	12,1
2007	-13,4	-41,0	-27,6	-46,4	-19,0
2008	0,1	-24,1	0,3	-38,6	-11,3

*(Тут і далі) За даними Державного комітету статистики України

**Реалізація худоби та птиці на м'ясо без урахування їх передачі на переробку на власних виробничих потужностях.

Поголів'я ВРХ на 1 січня 2009 р. становить 5079 тис. голів проти 5490,9 у 2008 р., поголів'я свиней відповідно 6526 проти 7019,9, овець та кіз – 1726,9 проти 1678,6. Поголів'я птиці щорічно зростає починаючи з 2001 року [3]. Станом на 1 січня цього року поголів'я птиці налічує 177 млн. голів. Враховуючи щорічне зменшення поголів'я ВРХ та свиней, а поголів'я птиці має тенденцію до щорічного зростання, то перспектива отримання населенням м'ясної продукції належить виробництву м'яса птиці.

Привертає увагу те, що незважаючи на фінансову кризу, яку переживають всі галузі, птахівництво – одна із небагатих галузей, яка стабільно себе почуває і криза майже не торкається цієї галузі, на відмінну від інших. Незважаючи на всі труднощі під час фінансової кризи, галузь зуміла не лише зберегти поголів'я птиці, але й збільшити його з 169 млн. голів станом на 1 січня 2008 р. за рік на 8,3 млн. голів. Щорічний приріст поголів'я у попередні роки не перевищував 4,5 млн. голів.

Як видно із таблиці 2, останнім часом зростає виробництво м'яса птиці. Це обумовлено:

- невеликою тривалістю періоду вирощування птиці;
- швидкою окупністю вкладених інвестицій;
- скороченням пропозиції інших видів м'яса (яловичини, свинини);
- відновленням та створенням великих птахофабрик та птахокомплексів;
- зміною переваг споживачів на користь дієтичного м'яса птиці;
- зростанням попиту підприємств харчової промисловості.

Таблиця 2 – Виробництво м'яса та м'ясопродуктів в Україні у 2008-2009 рр.

тис. т	Рік	Місяці											
		сі-чень	лю-тий	бере-зень	кві-тень	тра-вень	чер-вень	ли-пень	сер-пень	вере-сень	жов-тень	лис-топад	гру-день
Яловичина і телятина, свіжі (парні) чи охолоджені	2008	8,2	9,1	8,9	10,3	9,6	8,8	10,0	9,4	11,1	10,4	9,4	7,6
	2009	5,0	5,0	5,6	6,3	6,6							
Яловичина і телятина, морожені	2008	3,5	4,2	4,7	4,6	3,9	3,0	2,2	1,8	2,6	2,7	2,4	1,7
	2009	0,8	1,1	1,5	2,5	2,4							
Свинина свіжа (парна) чи охолоджена	2008	12,8	13,0	11,8	12,3	10,7	9,9	9,2	8,4	8,9	9,8	8,0	11,4
	2009	7,1	7,0	7,5	8,2	6,5							
Свинина морожена	2008	1,3	1,3	1,0	1,1	1,0	1,0	0,7	1,1	1,6	1,4	0,8	0,9
	2009	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4							
М'ясо і субпродукти харчові свійської птиці, свіжі чи охолоджені	2008	44,6	42,4	45,7	49,6	47,0	44,1	45,4	44,1	47,3	48,6	50,5	55,9
	2009	48,7	46,4	49,5	48,9	50,1							
М'ясо і субпродукти харчові свійської птиці, морожені	2008	6,6	5,3	5,1	5,5	5,3	5,2	6,1	5,3	6,3	7,3	7,0	6,0
	2009	6,2	5,7	7,9	5,5	6,4							
Вироби ковбасні	2008	24,3	25,5	25,3	27,0	26,0	28,1	29,5	28,8	29,6	28,0	24,0	26,2
	2009	20,6	19,9	20,7	22,1	21,0							

Основними факторами розвитку птахівництва в Україні є значні інвестиції [4]. Поряд з цим розвитку галузі сприяють технічне переоснащення й розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, сучасний менеджмент, державна підтримка, якісне поліпшення племінних ресурсів. Все це повинно здійснюватись шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування, введенням фіксованого податку, здійсненням фінансової підтримки підприємств через здешевлення коротко- і довгострокових кредитів [5].

Таблиця 3 – Експорт-імпорт курей та м'яса птиці у 2008 р.

Найменування	Експорт		Імпорт	
	кількість, тонн	вартість, тис.\$	кількість, тонн	вартість, тис.\$
Кури свійські	11,297	266,8	2439,419	48238,8
країни СНД	11,297	266,8	1,132	92,7
інші країни світу	–	–	2438,287	48146,1
М'ясо та істівні субпродукти свійської птиці	8366,066	11084,5	256084,854	346094,5
країни СНД	5166,644	9620,8	527,098	1206,8
інші країни світу	3199,422	1463,7	255557,756	344887,7
Європа	2,140	16,6	89837,996	94542,8
Азія	3009,814	1371,5	–	–
Африка	132620,0	52,7	–	–
Америка	54,757	22,4	165719,758	250344,9
Австралія і Океанія	0,090	0,5	–	–

На ринок м'яса птиці також має вплив експорт та імпорт продукції (табл. 3). Якщо кури у 2008 р. експортовано тільки до країн СНД (Вірменії, Молдови та Російської Федерації), то імпортовано в основному з Європи (Данії, Іспанії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Словаччини, Угорщини, Франції, Чеської Республіки) та Америки (2,2 т на суму 238 тис. \$). М'ясо птиці у 2008 р. експортовано до країн СНД (Азербайджану, Вірменії, Грузії, Казахстану, Молдови, Російської Федерації), та експортовано до країн СНД (Білорусі, Казахстану, Російської Федерації).

Висновки

Технологічний процес вирощування птиці вимагає значних інноваційних вкладень, використання новітніх технологій для утримання конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Сьогоднішнє птахівництво – це потужні вертикально інтегровані агрохолдинги, оснащені найсучаснішою технікою та обладнанням, на яких успішно використовується європейський менеджмент організації виробництва. Більшість птахофабрик мають зарубіжних партнерів, співпрацюють зі світовими фінансовими установами. Незважаючи на фінансову кризу, виробництво м'яса птиці залишається стабільною галуззю порівняно з іншими галузями. Одним з вирішальних факторів на користь цієї галузі стає швидкий період вирощування птиці (за 45 днів з курчати виростає курка), на протигагу вирощування корів (близько трьох років).

Результати дослідження показали, що нині птахівництво – одна із галузей, яка здатна у найближчі роки корінним чином поліпшити забезпечення населення високоякісними біологічно повноцінними продуктами харчування та зміцнити продовольчу безпеку держави.

Література

1. Левчук Н.І., Левчук О.М., Романовська Т.І. Український ринок мяса птиці // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – Київ: НУХТ, 2006. – №18. – С. 110–112.
2. Ярошенко Ф.О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку. – К.: Аграрна наука, 2003. – 500 с.
3. Копитець Н.Г. Ринок м'яса птиці // М'ясний бізнес. – 2008. – №4. – С. 100–107.
4. Дацій О.І. Розвиток інновацій у птахівництві // Економіка АПК. – 2004. – №1. – С. 89–93.
5. Щетиніна І.О., Д'яченко В.І. Значення інноваційного розвитку для птахівництва. Сучасний стан виробництва м'яса птиці в Україні та перспективи розвитку // Птахівництво. – 2008. – Вип.61.
6. Шлях доступу www.avian.org.ua/data/statti/poultry/61/index.files/35.pdf